

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

PRAKTISK VECKOTIDNING
FÖR
KVINNAN OCH HEMMET

Stockholm, Iduns Tryckeri Aktiebolag.

N:r 4 (423)

Fredagen den 24 januari 1896.

9.de årg.

Prenumerationspris pr år: Idun ensam kr. 5.— Iduns Modet., fjortondagsuppl. » 5.— Iduns Modet., månadsuppl. » 3.— Barngarderoben..... » 3.—		Byrå: Klara södra kyrkog. 16, 1 tr. Allm. telef. 6147. Prenumeration sker å alla post- anstalter i riket.	Redaktör och utgivare: FRITHIOF HELLBERG. Träffas säkrast kl. 2—3. Redaktionssekr.: J. Nordling.	Utgifningstid: hvarje helgfri fredag. Lösnummerpris 15 öre (lösnr endast för kompletteringar.)	Annonspris: 35 öre pr nonpareillerad. För »Platssökande» o. »Lediga platser» 25 öre för hvarje påbörjad tiotal stafv. Utländska annons. 70 öre pr nonp.-rad.
--	--	--	---	---	---

Hedda Andersson.

Sveriges andra kvinnliga läkare.

Ej blott inom vårt land, utan äfven öfver hufvud taget torde det utan tvifvel vara ett enastående fall, att en kvinnlig läkare kan se tillbaka på en hel rad kvinnliga förfäder, hvilka drifvit läkarens yrke. Kvinnans rättigheter att utbilda sig i alla de riktningar, hennes naturliga anlag och begåfning fordra, ha så nyligen blifvit erkända, att det också först blef möjligt för den sjätte generationen af den kvinnas släkt, hvilkens bild vi i dag återgifva, att med den erkända legitimationens rätt få ägna sig åt den verksamhet, som hennes mormors mormors mor en gång började. Föga anade väl också denna, då hon först begynte att i all anspråkslöshet hjälpa sin omgifning, när en eller annan åkomma träffat någon inom densamma, att mera än ett århundrade senare hennes ättling i sjätte led en gång skulle blifva Sveriges andra legitimerade kvinnliga läkare.

För den, som har sinne för kulturhistoriens detaljer, är det ock ett moment af intresse, dels att se huru inom Hedda Anderssons släkt erfarenheter och kunskaper så småningom samlats inom det område, som var densammans specialitet, dels också hur rättigheten att tillämpa dessa förvärf, först förnekad, sedan tolererad, till sist blifvit legitimerad. Som sagdt, hennes mormors mormors mor började syssla med sjukdomars, särskildt yttre sådanas botande. Hon gaf sin erfarenhet och sina medel som arf till sin dotter, och släktens namn var inom vida trakter känt och värderadt, då hennes dotter i sin tur öfvertog praktiken. Denna i stort tilltagna, begåfvade kvinna, »Lundakvin-

nan», eller som hennes borgerliga namn lydde, Elna Hansson, ha vi redan vid ett föregående tillfälle presenterat för våra läsarinor. Hon, såväl som hennes föregångare, arbetade med utomordentligt enkla medel, alla signierier, böner etc. voro bannlysta från hennes praktik, men som underlag för den framgångsrika behandling hon använde ägde hon just det medel, som skapar den store läkaren, ett utomordentligt skarpt öga

för de kirurgisk behandling fordrande yttre åkommor, hvilka utgjorde hennes egentliga gebit. Denna egenskap, för öfrigt karakteristisk för släktens alla medlemmar, gjorde också att hon kände sin begränsning och att därför i hundrade och åter hundrade af de »fall», som gingo genom hennes händer, hälsa och krafter återvunnos. För den, som skriver dessa rader, står det ännu efter många år som ett imponerande minne, huru fullständig den förtröstan på hjälp var, som uppbar de många hon en gång såg samlade i »Lundakvinnans» väntrum. Ett karakteristiskt drag för den rätta syn på tingen som ledde denna kvinna är, att hon, så snart vårt lands lagar det tilläto, beslöt, att hennes dotterdotter, om hon visade håg och fallenhet därför, skulle studera hvad hon, naturläkaren, och hennes egen dotter endast kunnat få lära på egen hand och af erfarenheten.

Under inflytandet af den tradition, som vi nu lärt känna, uppväxte Hedda Andersson, och sedan hon, den första som vid Malmö läroverk aflade studentexamen, 1880 inskrifvits som student vid Lunds universitet, bedref hon där sina medicinska studier. De svårigheter,

Kvinnans historia är kärlek.

Pontus Wikner.

som lätt kunde mött den, som skulle så att säga bryta isen för de kvinnliga studenterna vid vårt sydsvenska universitet, öfvervunnos med största lätthet, därigenom att de manliga studenterna i henne vunno en i bästa mening god kamrat. År 1887 aflade hon med. kand.- och 1892 med. licentiat-examen. Liksom alla de af våra yngre läkare, hvilka vilja förvärfva vidgade vyer och lära känna vetenskapens ställning i de stora kulturländerna, besökte hon under närmaste tiden därefter utländska kliniker. Så vistades hon under åren 1892 och 1895 vid Köpenhamns kliniker samt 1893 i Tyskland, där hon särskildt studerade kvinnosjukdomar under den berömda gynekologen professor Max Sänger i Leipzig. Hennes verksamhet som läkare knyter sig emellertid närmast till Ronneby. Där har hon under fyra somrar idkat praktik, dels såsom underläkare vid sjukhemmet, dels som enskildt praktiserande. I sin födelsestad Malmö bosatte hon sig hösten 1893 och vann där en för en yngre läkare afsevärdt stor praktik, så stor t. o. m., att hon snart nog stod inför det alternativet att antingen afsäga sig en del af densamma eller och uppsätta egen klinik, ett företag, som särskildt i ett mindre samhälle är förenadt med ej få svårigheter. Ställd inför denna eventualitet, föredrog hon emellertid att flytta till hufvudstaden, där möjligheter finnas att kunna vårda operativa fall, utan att be- tungas med egen klinik.

Hedda Andersson är ännu ung både som kvinna och läkare, och ingen kan ännu mer än ana den lifsgärning hon har framför sig. På samma gång vi önska henne välkommen till Stockholm såsom vårt samhälles andra kvinnliga läkare, äro vi henne tacksamma därför, att hon ägnat sina studier ej endast åt kvinnosjukdomar. Ty det är ej blott i speciella kvinnosjukdomar, som kvinnor behöfva hjälp af kvinnor, utan äfven i många andra fall kan det vara af stor vikt att kunna rådfråga en kvinnlig läkare.

A. G. A.

*

"Missbrukad kvinnokraft."

Ur Ellen Keys föredrag på Vetenskapsakademien den 17 dennes.

Efter föreläsarinnans manuskript.

En hvar vet, att den s. k. kvinnofrågan är frågan om att på alla områden frigöra de kvinnliga krafterna. I detta syfte hafva kvinnosakens förkämpar med full rätt framhållit de många fall, där kvinnokraften varit missbrukad genom att vara *obrukad*. Man har yrkat, att hvarken lag eller sed skulle stänga vägen till ett enda fält, där kvinnan vill pröfva sin förmåga. Man har påpekat alla de missbruk, dem kvinnorna själfva, männen och samhället öfvat med den kvinnliga hängifvenheten, genom orimliga pliktsbegrepp å kvinnornas, orimliga kraf å männens och orimliga lagar å samhällets sida.

Inga af alla dessa missbruk behöfva således nu mera framhållas — lika litet som den art

af missbrukad kvinnomakt, hvilka de manliga diktarne, allt sedan Homeros dagar, haft skarp blick för.

Lika litet behöfver man framhålla, huru rik på framgång kvinnoemancipationen varit. Såväl ideelt som materielt har kvinnosaken gått från seger till seger. Krafter på rätten till full individuell utveckling och full laglig likställighet med mannen, liksom på full arbetsfrihet, har åt kvinnan öppnat den ena banan efter den andra, vunnit den ena lagliga rätten efter den andra. Visserligen fattas ännu viktiga rättigheter, bland dem den mest oafvisliga, den gifta kvinnans myndighet öfver sin person, sin egendom och sina barn. Men ingen tänkande människa betviflar, att icke vid nästa sekelslut allt skall vara vunnit; att medborgarinnan skall betydta detsamma som medborgare på alla rättsområden; att hustrun skall vara likställd med mannen, modern med fadern. Allt detta ligger såväl i utvecklingens oafvisliga nödvändighet som i rättvisans och samhällets gemensamma intresse.

Men om också allt detta vinnes, så skall världen därför icke vara lyckligare; en långt mer tyngande trötthet än nu skall vid nästa sekelslut ligga öfver sinnen, ifall det missbruk af kvinnokraft, som jag ämnar tala om, ökas i samma progression som hittills.

Detta missbruk kan kännetecknas så, att kvinnorna i främsta rummet satt in sina frigjorda krafter på områden, där de täflar med männen, men därunder till stor del försummat att utveckla och bruka sin djupaste kvinnliga egendomlighet.

Att kvinnorna skulle visa sig ifriga att taga examina och pröfva sina krafter på alla möjliga banor, när de erhöilo frihet därtill, detta var alldeles naturligt. En af den frigjordes första ansatser är ofta att eftergöra, och utan rätten och möjligheten att missbruka friheten, lär man sig ej att bruka den. Det behöfdes dessutom att kvinnorna lade i dagen sin duglighet på de manliga arbetsområdena, emedan det bornerade motståndet mot kvinnofrigörelsen till stor del grundat sig på hennes oförmåga. Många ytliga fördomar om kvinnans »natur» hafva sålunda för alltid blifvit skingrade genom de olikartade och värdefulla arbetsresultat, som kvinnorna vunnit på de manliga arbetsfälten. Dessa hafva emellertid allt mera kommit kvinnorna att förbise, hurusom deras djupaste egendomlighet därunder ofta icke kommit till användning. Jag utgår nämligen från den åsikten, att en bestämd väsensolikhet finnes mellan mannens och kvinnans natur, en olikhet, som icke upphäfves af det sakförhållandet att kvinnor finnas med manligt skaplynn, liksom män med kvinnligt, eller att gemensamt mänskliga egenskaper finnas hos båda könen, eller att en ömsesidig inverkan äger rum, genom hvilken männen i viss grad tillägna sig de för kvinnan och kvinnorna en del af de för mannen egendomliga dragen.

Kvinnofrågans målsmän hafva med all rätt framhållit dessa sakförhållanden som argument för frigörelsen. Men de hafva försummat att rikta kvinnokraften in på dess allra väsentligaste områden, just emedan deras mål framför allt varit att främja och bevisa likställigheten mellan könen.

Medan endast helt få af kvinnoemancipatio-

nens fanatici påstå, att kvinnornas del i den materiella eller andliga produktionen redan nu kan jämföras med mannens del i densamma, så mena dock nästan alla kvinnosakens anhängare, att man alldeles icke kan sluta sig till framtiden genom det förflytna. Först efter flere generationers utveckling af kvinnans krafter skall en rättvis jämförelse kunna äga rum. Och af denna, hoppas de, skall kvinnornas fulla andliga likställighet med mannen på det klaraste framgå. Under denna förhoppning förbiser man dock allt för mycket erfarenheten från det förflytna. En af dessa erfarenheter är, att kvinnorna i samhällenas *öfverklass* aldrig, under någon tid, varit så illa ställda i fråga om utvecklingsmöjligheter som männen i *underklassen* under samma tidsskeden. Och dock är det ofta just ur underklassen, världens »öfvermänniskor» framträd, sedan de genombrutit mycket svårare hinder än dem, den snillrika kvinnan i öfverklassen samtidigt hade måst besegra för att följa sin väsensbestämmelse. Äfven dessa manliga snillen hafva saknat arvet »från flere generationers utveckling och frihet»; och de hafva dock nått den högsta andliga höjden i sin samtid.

Men, svara kvinnorna, för männen hafva funnits bildningsanstalter, hvilka varit stängda för oss. Detta skäl väger, men mindre tungt än det synes. Ty dels hafva många män sent eller aldrig fått denna hjälp och dels hafva t. ex. de konstnärer, som sökt sin utbildning hos en enskild mästare, ofta fått en ypperligare skola än de, hvilka besökt akademier. Och denna enskilda bildningsväg har stått kvinnor öppen lika väl som män. Än mindre gäller det skälet att öfverklasskvinnans, från förvärfvsarbete så länge fritagna ställning hämmat hennes arbetsenergi utåt. I fråga om yrkesduglighet har detta varit ett verkligt hinder. Men seden har däremot alltid tillåtit kvinnan att ägna sig åt musik, diktning och konst. Och hvarje tid har något hedradt kvinnoamn, hvilket vittnar om att kvinnan utan hinder från allmänna mening skulle kunnat nå det högsta på de områden, där hon nu i regeln förblifvit dilettant, om verkligen hennes anlag inneburit konstnärskapets möjlighet. Samtidigt hafva män inom öfverklassen, hvilka äfven behandlat sin andliga produktion som en bisak — och likaledes kunnat ägna sig åt den utan tanke på förvärf — nått konstnärskapet. Allra mest bevisande är, att på de områden, där seden särskildt *anvisat* kvinnan hennes verksamhet, uppfostran och hemmets ordnande, där äro också männen de nyskapande, de, som tagit initiativ till reformatoriska uppslag och geniala idéer, som där frambragt nya metoder och nya stilar. Till och med inom kokkonsten är det mannen, som är uppfinnaren, och i fråga om den första barnavården var det en man — Rousseau — som hos kvinnan återväckte hågen att fylla sin mest instinktiva modersplikt!

Men, svarar man, kvinnans uppfostran och verksamhet hafva dock hittills alltid fört hennes tankar in i de gamla hjulspåren och ensidigt riktat hennes känsla på hemmet och familjen. Först nu, då hon fått en mindre trång synkrets och hon icke längre hämmas genom ett ensidigt kvinnoideal, utan hvarje kvinna kan utveckla sin säregna individualitet, först nu kan man säga, att hennes skaparkraft

och förmåga af initiativ verkligen erhåller användning. Man glömmar då, att under mer än tusen år frikallade rundt om i Europa klostren kvinnor från hemmets och familjens band, och under denna tid var det helt visst ofta just de ypperst begåfvade, de mest personligt utvecklade kvinnorna, hvilka sökte klostrets frid. Inga fördomar hindrade dem där att ägna sig åt vetenskap, konst och litteratur, hvilket de äfven gjorde. Men alla stora namn från klosterannalerna äro dock manliga, utom diktarinna Roswilkas, och hela detta tidsskede frambragte endast ett stort kvinnligt snille, vår Birgitta.

Slutligen bör man minnas att, inom som utom klostret, har religionen varit ett för kvinnan som för mannen öppet område, men världen har dock icke fått en enda berömd andaktsbok af en kvinna, än mindre finner man någon stor kvinnlig religionsstiftare — i fall man ej mäter med teosofiens mått. Till och med i vårt århundrade har kvinnan icke nått verklig likställighet med mannen annat än i två fall. Det ena är som filantrop. Det andra är som reproducerande konstnär, medelbart skapande ur det stoff, diktaren eller tondiktaren gifvit henne.

Skådespelerskor, sångerskor och tonkonstnärinnor, lika väl som kvinnliga filantroper, kunna uppräknas jämsides med de största manliga namn på samma områden, och båda dessa kvinnans likställighetsförhållanden bekräfta hvar på sitt sätt den kvinnans väsensart, hvilken århundradets största kvinnliga skald, Elisabeth B. Browning, karaktäriserar, när hon säger henne längta att »smälta som hvita pärlor i en annans vin». Icke ensam, utan med sig införlifvande en annans tanke eller skapelse; stående i förhållande till en annans personlighet, medkännande i de mångas lidanden — så är det, som kvinnans eget individuella väsen blommar. Dessa djupa behof af personliga förhållanden och personlig hängifvenhet, för att nå sin egen fulla personliga utveckling, är en af kvinnonaturens djupaste egendomligheter. Männen tillhöra ej blott etnografiskt, utan psykologiskt flere raser; kvinnorna tillhöra endast tvänne: de som kunna älska, och de, som icke kunna det. För dessa senare gäller intet af hvad jag här kommer att yttra.

Hos den äkta kvinnan når detta behof af personliga förhållanden sin högsta styrka på det område, som är högsta ändamålet med det samma: moderskapet genom kärleken.

De otaliga fysiska och psykiska bestämmingar, som sammanhånga med moderskapet, och hvilka omedvetet eller medvetet hvarje dag ingripa i det kvinnliga väsendets innersta tillvaro, de äro afgörande för såväl den kvinna, hvilken aldrig blir moder, som för den, hvilken blir det. Och för denna senare absorberar moderskapet så mycket af hennes såväl fysiska som psykiska krafttillgångar, att hennes andliga produktion måste blifva det sekundära, måste komma att få mera af tillfällighetens än af nödvändighetens skaplynne. Men det är endast det med nödvändighet frambragta som blir oförgängligt. Det är med insatsen af hela sin särregna produktiva kraft, af sitt hjärteblod och sina nerver, af dagars och nätterns möda och kval, som kvinnan ger och fostrar ett nytt lif åt mänskligheten. Det är med en lika stor insats, mannen ger mänskligheten en ny konstskapelse, en ny tanke. För båda dessa arter af födslosmärta kan icke samma varelse hafva samma styrka.

Därför är det, som ingen kvinnas namn strålar bland mänsklighetens eviga namn. Därför är det, som inom detta århundrade — kvinnans århundrade — ej ens tio kvinnor kunna näm-

nas, hvilka, i andlig energi och värdet af sin produktion, äro jämförliga med de manliga sekularsnillena inom litteraturen, konsten och vetenskapen. Och dessa få kvinnor, hvilka uthärda jämförelser, hafva antingen icke blifvit mödrar, eller hafva haft de egentliga modersorsorgerna bakom sig, då de skapat sina yppersta verk, eller åsidosatt dessa omsorger för att lyda skapardriften. Men, invänder någon, erkänns måste dock, att från och med vårt århundrade är den kvinnliga produktionens såväl kvalitet som kvantitet betydligt stegrad. Och däraf följer ju, att kvinnans nya bruk af sina själskrafter, hennes rikare mänskliga utveckling småningom måste komma att utjämna den ännu rådande skillnaden mellan kvinnans och mannens andliga höjd? Man glömmar emellertid, att denna kvinnans rikare utveckling kommer att ärfvas af söner lika väl som af döttrar. Om än framtidens kvinnosnillen — hvilket är i hög grad troligt — bli flere och uppnå en högre nivå, så böra framtidens manliga snillen också erhålla en i samma grad höjd nivå. Sålunda kommer ingen väsentligt ändrad proportion att inträda mellan de båda könen intellektuella förmögenheter, lika litet som naturens fördelning af det produktiva arbetet, inom hvilket kvinnan i främsta rummet har att bära bördan af de nya lifven, mannen af de nya idéerna. Hoppet om kvinnans slutliga likställighet med mannen i andlig produktionskraft borde — om kvinnorna vore följdriktiga — hvila på den pessimistiska filosofiens lära om släktets frivilliga utdöende.

Så vidt jag vet har dock den Schopenhauer-Hartmannska pessimismen få kvinnliga anhängare. Kvinnorna önska behålla kärlekens och moderskapets lycka och dessutom blifva med mannen andligt jämbördiga. De bekräfta därigenom en ypperlig manlig definition af begreppet »kvinna»: »En varelse, som när en man säger: två gånger två är fyra, svarar honom: Det där tror jag inte, och huru ni än bevisar, behåller jag min egen tanke om saken.»

Kvinnorna äro numera matematiskt och vetenskapligt skolade. De tro på orubbliga naturlagar, bland andra också den, att man icke kan bruka en stor summa af lifskraft för ett ändamål och ändå hafva hela summan kvar för ett annat. De inse således, att atletens muskler tagas från hans hjärna, vetenskapsmannens hjärna från hans muskler; att affärsmännens duglighet vinnes på bekostnad af hans kontemplativa djup; och att skaldens fantasi måste göra honom mindre vaken för hvardagsnyttor. Men med afseende å sig själfva behålla kvinnorna undertron och vänta att naturen, för en gångs skull, ej skall taga med ena handen hvad den ger med den andra.

På denna vidskepelse grundar sig kvinnans djärfhet i missbruket af sina säregna krafter.

Men en omhuldad vidskepelse visar sig, förr eller senare, ödesdiger. »Ve den, som intalar sig, att dess väsens nödvändighet är tillfällighet», lyder ett djupt diktardord. Det är endast genom att göra själfva sitt väsens nödvändighet till utgångspunkt för sin sträfvan efter frigörelse, som en personlighet verkligen blir fri, ej blott från något, utan äfven till något. Genom att intala sig att deras allmänt kvinnliga väsens naturnödvändighet är tillfällighet, hafva kvinnorna kunnat uppställa sitt abstrakta jämlikhetsideal mellan könen på grund af den rent mänskliga väsensgemenskapen. Under sin ifver för en framtida jämlikhet hafva kvinnorna brukat argument ur evolutionsläran. Men denna visar ju urartnings- lika väl som utvecklingsprocesser. Och under det kvinnorna alltjämt hoppas, att deras intelligens skall visa sig perfektibel, hafva

de glömt möjligheten, att andra af deras förmögenheter kunna försvagas.

Man har redan en del vittnesbörd från de land, där kvinnosaken hunnit längst, att kvinnorna allt mindre mäktas moderskapet och, till följd däraf, allt mindre önska det. Och öfverallt kan man få höra yttranden, där celibatet framställes som det för kvinnan värdigaste, ja, det anses som en rest af lägre instinkter, när en kvinna icke väljer sin utveckling som intelligensvarelse hellre än som könsvarelse, ifall icke bägge delarna kunna förenas. Det är känslan af den i naturen grundade svärförsonliga dualismen i kvinnans varelse, som i vår tid kommit kvinnor att så ifrigt skildra och studera snillrika kvinnors lefnadsöden. Somliga hoppas finna kvinnogeniet segra öfver kärleken; andra att finna det i full harmoni med denna; andra åter att få se hjärtat häfda sin rätt på bekostnad af produktionen. Alla hoppas kunna ställa kvinnofrågans horoskop efter dessa få kvinnliga stjärnor. Läs vi emellertid stjärnorna rätt, skola vi iakttaga, att för den ovanliga som för den vanliga kvinnan kräver den offentliga verksamheten inom affärlifvet, statstjänsten, vetenskapen, konsten och litteraturen oupphöriga offer. Tusen ömhetsimpulser måste af dem undertryckas; tusen personliga omsorger om de sinas lycka måste de uppgifva. En sådan kvinna nödgas förhärda sitt hjärta för dagliga vädjanden till det samma; dagligen rycka sig ur små fasthållande barnhänder eller ur det hem, där hon som dotter eller hustru har kära plikter att fylla. Ännu gör flertalet kvinnor, äfven de snillrika, allt detta med saknad. Men låt kvinnans offentliga arbete allt jämt ökas och pågå fem, sex generationer, och — kvinnorna skola visa sig själsligt modifierade. Deras instinkt om att $2+2=4$ skall då vara manligt klar och fast. Men kulturens och lyckans summa blir då endast en addition af samma slags värden, icke en organisk produkt af olika väsenarters förening och harmoni.

* * *

(Efter denna inledning berörde föreläsarinnan de kvinnliga arbetsområdena, men endast i förbigående, då hon ägnade detta ämne en särskild utredning i det föredrag om »naturenliga arbetsområden för kvinnan», som afhölls inom »Föreningen för befrämjande af ett naturenligt lefnadssätt» den 23 dennes. Hon öfvergick därefter till en analys af mannens och kvinnans olika sätt att arbeta och de villkor, kvinnan måste uppfylla, för att nå samma resultat som mannen, samt framhöll därunder flere af de väsensolikheter, som känneteckna man och kvinna. Sedan hon betecknat det erotiska och moderliga området som det, där kvinnan äger sin geniala öfverlägsenhet, framhöll hon önskvärdheten af att den andligt skapande kvinnan skall sätta in hela sin personlighet i sitt verk, och, om hon ej har mod till detta, hellre omsätta sin andliga begåfning i sympatiskt förstående än i produktion.

Till konsten liksom till många andra arbetsområden, där hennes kvinnliga egendomlighet ej får ett uttryck, drifves kvinnan genom brödnöden. Nu öfvergick föreläsarinnan till den sociala frågan, i hvilken kvinnofrågan utmynnar; framhöll huru kvinnan missbrukar sin kraft genom att ej bruka den på den sociala frågans, uppfostrans och fredsfrågans områden, och betonade att just för sådana sträfvanden var det mänsklig heten behöfde kvinnans egendomliga väsen, framför allt hennes moderlighetskänsla. Det synnerligen intressanta föredraget, af hvilket endast en liten del här ofvan meddelats, utkommer inom kort i tryck.)

—*—

Efter den första balen.

Fågelingen är flygfärdig. I går lyfte hon för första gången vingarne och svingade sig ut i det brokiga, lockande, glänsande lifvet! Ännu spritta alla pulsar. Hvilket sällhetsrus, hvilken tjusning! Omsvärmad, hyllad, utdelande ynnestbevis genom hvarje bortskänkt dans, härskande öfver de unga människors skara, som ifrigt trängdes om henne! Ännu lefver hon som midt i en dröm. Hvad allt har man icke sagt henne med blickar och ord!

Nu begynner för dig, du trogna moders-hjärta, en ingalunda lätt, men dock makt-påliggande uppgift. Det gäller att dämpa hänförelsens vågor, att återföra din dotter till den nyktra verklighetens rike. Att säga henne, att icke allt, som smickrande läppar hviska under kronljusens glans, får tagas för kontant, att göra henne uppmärksam på, att lifvet icke kan bli den dans bland rosor, som hon kanske är böjd att antaga efter sina gårdagserfarenheter. I sanning ingen lätt uppgift inför dessa ögon, som ännu glänsa af det unga hjärtats förtjusning — men en nödvändig!

Ty försummar modern detta, ligger den faran nära, att dottern fångas in i ett fantasilif, snärjes i illusioner, invaggar sig i inbillningar och förhoppningar, som kunna bli ytterst skadliga för hennes vidare sunda utveckling till själ och sinne — ja, kunna göra henne till ett löje för utomstående. På modershanden beror det att fördrifva behagsjukans, njutningslystnadens skuggor, som nalkas denna unga själ.

Lycklig den unga flicka, vid hvars sida en sådan trogen vaktarska står, väl redo att kärleksfullt smycka henne till festens fröjd, men samtidigt ingjutande i hennes sinne den lefvande öfvertygelsen, att hemmet är den bästa platsen för hennes krafter att utveckla sig och härligt blomstra.

—*—

I stillhet.

Skiss af A. L—d.

Hon satt vid fönstret och sydde, sydde oafbrutet, så till slut sjönko händerna ned i knäet, och hon blickade ut. Naturen var klädd i höstskrud; några träd voro redan aflöfvade, men de andra skiftade i rött och gult, och de vissna blad, som lågo strödda här och där på gräsmattorna, skimrade som guld i solskenet. Där var glans, där var prakt öfver allt, men den unga kvinnan tyckte det liknade de röda rosorna på den lungsiktiges kind — dödens budbärare i glädjens dräkt. Hon ryste lätt till, började att sy igen och tänka sina tunga tankar.

Hon hade ju suttit på denna plats dag efter dag, år efter år, och sett huru träden och buskarne därute på gårdsplanen hade grönskat, blommat, gulnat och vissnat, om och om igen.

Åh, hvad det hade varit svårt i de första ungdomsåren, då det sjöd och brusade inom henne, då där funnos värme och glöd och en längtan att komma ut, få se något af världen — få lefva! När hon någon gång öppnade sitt hjärta för modren, förstod denna henne icke.

»Kära barn,» brukade hon få till svar, »det går ju ingen nöd på dig, och förresten, hvart vill du hän? Någon resa utomlands ha vi icke råd att bekosta dig, och en inackordering i Stockholm är minsann också dyr. Du är ju pappas och mammans enda glädje, icke vill du väl lämna oss ensamma?»

»Men hvad skall jag taga mig till i detta enformiga lif,» utbrast hon i förtviflan, »jag har ju ingen verksamhet, gör ingen nytta, utan sofver blott bort min dag?»

»Hvad tror du andra flickor göra, som äro bosatta på landet, Gärda lilla? Du får ju sköta dig alldeles som du själf vill, och hvad kan du mera önska! Sigrid Berg och du ha ju så mycket sällskap af hvarandra, och när du vill göra nytta, kan du hjälpa mig i hushållet.»

Gärda undrade, hvad hon kunde göra för nytta i ett hushåll, där det var tillräckligt med tjänare, och där husmodern själf öfvervakade allt i detalj, men hon teg och fortsatte sitt stilla lif. Handarbete och läsning blefvo hennes enda tröst, och så försökte hon att så mycket som möjligt vara föräldrarne till någon hjälp och glädje, men de voro båda raska, dugliga människor, som gingo helt upp i sina praktiska sysselsättningar, som icke riktigt förstodo sig på sin mera ideelt anlagda dotter.

Ären gingo sakta och omärkligt hän; det blef mera stilla och lugnt i Gärdas inre. Hon tänkte så sällan hon kunde öfver sitt lif och sin framtid; de där gyllne flickdrömmar om hur »han» väl skulle komma till henne också någon gång, taga henne på starka armar, bära henne ut i den stora, vida världen, där det fanns så mycken skönhet och jublande lycka, de voro alldeles försvunna. Hon hade ju så mycket att vara tacksam för, men hennes sinnesstämning var tung, och lifvet föreföll henne ofta tomt och öde.

Nu satt hon och sydde på en lysningspresent till Sigrid, barndoms- och ungdomsvännen. På samma gång hon kände en stor glädje öfvet vännens lycka, bodde där vemod i hjärtat — hon blef ju så gräns-löst ensam nu, när Sigrid reste.

Egoism, egoism, tänkte hon.

Det hördes raska steg i rummet utanför, dörren öppnades litet häftigt och den unge målaren trädde in. Han hade gästade huset endast några dagar, men tycktes redan vara fullt hemmastadd.

»God middag, god middag, fröken,» sade han lifligt och slog sig ned i en länstol vid fönstret midt emot Gärda. »Åh, ett sådant härligt väder det är i dag, sådana färger, sådan prakt! Jag har suttit däruppe vid stättan i skogsbyn och målat ända sedan i morse.»

»Jag tycker det skulle vara kallt om fingrarne,» sade Gärda i afmätt ton.

»Åh, när man är intresserad af sitt arbete, tänker man minsann icke på att frysa om fingrarne. Vill ni icke komma och se på min skiss i morgon, fröken; den är nästan färdig?»

»Jo tack! Hvad föreställer den?»

»Ingenting annat än ett höstlandskap, och där är rött och gult i otaliga skiftningar.»

»Ni måtte älska hösten.»

»Alla årstider ha sina behag, men hösten är den mest måleriska, så ur ren konstnärssynpunkt bör jag tycka bäst om den; dessutom är hösten så storslagen, så djupt ve-

modig, på samma gång som den är löftrik och förhoppningsfull.»

»Förhoppningsfull?» Gärda stirrade på honom.

»Se icke så förvånad ut, fröken,» sade den unge mannen småleende; »har ni aldrig tänkt på detta?»

»Nej,» svarade Gärda allvarligt, »för mig är hösten en melankolisk tid, allt vittnar ju om död och förgängelse.»

»Och pånyttfödelse,» tillade målaren sakta. Gärda såg ånyo förvånad på honom.

»Det tyckes låta som en paradox för eder, men det bevisar blott, att ni icke nyttjat edra ögon. Se på linden där,» han reste sig upp och pekade ut genom fönstret, »se på de grenar, som förlorat sina blad, äro de kanske afbrutna, förvisnade för alla tider — nej — de äro fulla af knoppar, som blott längta att få slå ut i sol och vår.»

Han började gå af och an i rummet. Gärda satt tyst en stund, men slutligen sade hon:

»Det måtte vara lyckligt att ha samma uppfattning af lifvet som ni, herr Skogh.»

»Åh,» svarade han muntert och slog sig ned i länstolen igen, »vi konstnärer äro ju kända för att »ta lifvet från den glada sidan» och — det komma vi för resten längst med. Pessimismen är visserligen modern, men i själfva verket tycka människorna, åtminstone flertalet, bättre om friskhet och sund glädje, såväl i konst som litteratur.»

»Ja, mänskligheten måste ju söka glädjen i dikten, när verkligheten ej har någon att bjuda på.»

»Men fröken, ni är ju en pessimist!»

»Ja, det är jag,» sade hon halft trotsigt, halft vemodigt.

Skogh såg frågande på henne.

»Och här sitter ni i ert goda hem, skyddad och vårdad af kärleksfulla föräldrar; icke har väl ni kunnat ha några stora sorger eller bittra lifserfarenheter!»

»Nej, det har jag icke,» svarade hon litet häftigt, »men jag har sett, huru lifvet gestaltat sig för andra, och — för egen del tycker jag hela vår tillvaro är så tarflig, så intetsägande — hela lifvet så litet värdt att lefva!»

Målaren såg på Gärda länge, pröfvande. Hon var så älsklig och söt, där hon satt framför honom i rak profil, med ett vemodigt drag kring munnen och blicken hvilande drömmande på träden därute.

»Jag tror icke ni har rätt att säga så, fröken Gärda,» sade han slutligen. »Lifvet är icke tarfligt, utan det har solbelysta höjder och mörka djup; det är en vandring upp och ned, upp och ned. Hufvudsaken är blott att vi äro trogna vår kallelse och aldrig glömma att målet är — däruppe!»

»Ja, det kan ni säga, som har en kallelse och ett mål.» Det var något bittert uti Gärdas röst.

»Ett andligt lifsmål ha vi ju alla, fröken, och en jordisk kallelse äfven, fast det dröjer kanske, innan vi få en klar uppfattning af den. Men eget är ändå att se, huru vi föras dit, hvart vi äro ämnade. Ni känner icke min historia, fröken Gärda, men jag tänker ofta på, huru jag, som blef föräldralös vid 12 års ålder, skickades af min förmyndare först i skraddarelära och sedan till sjös. Jag förklarades oduglig till både det ena och andra, fick sedan reda mig på egen hand, och när jag då till slut började förtvifla om mig själf, fördes jag i den mans

väg, som blef min välgörare och genom hvars hjälp jag blifvit den jag nu är.»

Det var ett sådant varmt, innerligt tonfall i Skoghs röst. Gärda vände sig om och såg på honom — deras blickar möttes, och det var ett uttryck i hans ögon, som förvirrade Gärda och kom henne att rodande se ut genom fönstret igen. Solen höll just på att gå ned och sände sina sista strålar öfver all naturens döende rikedom och gyllne prakt, men Gärda såg på lindens knoppar, som skulle bida och vänta stilla i höstetid och vintertid, innan de fingo slå ut i blad och blom. Så hade ju också hennes varmaste önsknings och innersta tankar fått slumra och vänta i långa, långa tider, men — tänk — om — om?

Från Iduns läsekrets.

Ett förslag att tänka på

synes oss nedanstående verkligen vara, och skola Iduns spalter gärna stå öppna för meningsutbyte i frågan:

Hvarför bilda ej 12 flickor, som ständigt hafva sin syssla i Stockholm, bolag, hyra sig en våning på 7 à 8 rum, jungfrukammare och kök, för en summa af 1,400 kr. eller så omkring, ej mera. Betalar hvar och en 30 kr. för kost och 10 kr. i hyra pr månad, — gör sammanlagdt en summa af 5,760 kr. pr år. Då hyra, 1,400 kr. afgår, återstår således till hushållet 4,360 kr., en ganska stor summa, som med omtanke förvaltd, bör räcka mera än väl till. — 1 rum att användas till mat- och samlingsrum, 1 rum för en äldre fröken eller fru, hvilken bör vidtalas som hemmets »skyddsande», 6 rum för 12 flickor. (Kanske det inom ett sådant bolag kan finnas någon person, som gör öfverflödigt att vända sig till utanför stående för att uppehålla hemmets anseende; (om så, så mycket bättre.) Hvarje flicka med sin säng, byrå, kommod, ett par stolar och ett eller två bord bidrager att möblera sitt rum, värdinnan sitt. Matsalens, kökets och jungfrukammarens enkla utrustning fås lätt nog på rimliga afbetalningsvillkor. Om hvar och en gör sitt till trefnad och sänja inom hemmet, bör det blifva ett godt och glädt hem.

Se här i korthet en fråga och ett förslag, som endast gälla dem, som gärna ville och måste spara, men som ej trifvas med en 2:dra och 3:dje klassens inackordering. Vidare ett par frågor: Är saken värd att afhandlas i detalj? Hvad har saken mot sig? *Ich.*

»Blommor».

(Med anledning af Ilse Frankes uppsats i Idun nr 2.)

Hvi skulle jag ej få sända en vacker bukett till min vän? — Om själf jag den ej har bundit, min kärlek dock följer den.

Hvi skulle jag ej få smycka den hänsöfnes svarta bår? — De bleka, vissnande rosor frambära min suck, min tår.

Den döde behöfver icke min hyllning, det är nog visst; men jag har behof att hviska ett »tack och farväl» till sist.

»De fattiga hafven I alltid...» dem möta vi dagligen, men vännen är från oss gången och kommer ej mer igen.

Med rosor sira vi bruden, som strålar i lyckans glans; af liljor och immorteller den döde vi binda en krans.

Ty rosor och liljor — alla — framspirat i Edens lund. Med bud och hälsning de komma i glädjens, i sorgens stund.

Charlotte Lindholm.

När man skall hålla gästabud...

Några praktiska vinkar för unga husmödrar.

Af *Ellen Bergström.*

Oå och då har bland Iduns läsarinor en önskan försports, att i tidningen måtte inflyta några anvisningar rörande anordningarna vid en festmåltid i hemmet jämte några dithörande etikettsregler, och är det denna önskan vi — efter måttet af vår erfarenhet och med ledning af kunniga och väl förfarna föregångare på detta område — i det följande vilja söka tillmötesgå.

De tider äro länge sedan flydda, om hvilka det i rimkrönikan heter:

»Den som vill till gästabud draga,
Han måste gaffel och sked med sig taga.»

Framstegen i fråga om gästabudsanordningar hafva hållit jämn takt med framstegen på de flesta andra områden, och den fornsvenska enkelheten, då gästen sans façon vid bordet själf framtog de redskap, med hvilka de många bastanta rätterna skulle inmundigas, har fått vika för ett allt mer och mer kompliceradt skick. Till och med dukningen af ett gästabudsbord är nu för tiden en ganska vacker konst. En och annan torde nog tycka, att den likväl är vaktmästarnes specialitet, och att husmodern ej har anledning att besvära sig med dess inlärande; men må det då ihågkommas, att man på ganska många håll ej har tillgång till dessa hjälpare, hvadan nödvändigheten kräfver att värdinnan själf tager bestyret om hand, och att det för öfrigt tillhör hvarje husmoder att förstå bedöma, om de, åt hvilka dukningen är anförtrödd, utföra den väl och skickligt, samt äfven att genom blommornas ordnande o. d. åt bordet gifva »the finishing touch».

Det berättades om vår drottning, att hon, då tyske kejsaren förlidet år gästade konungafamiljen, ej fann med sin höga värdighet oförenligt att öfvervaka dukningen af familjetaffeln vid den middag, som till kejsarens ära gafs på Drottningholms slott, och att hennes majestät själf noga beräknade, att hvarje bordsgäst erhöi det för trefnaden erforderliga utrymme.

Hvad angår en del konvenansfrågor, som vi emellanåt komma att beröra, inläres sådant, som hvar man vet, bäst på den praktiska vägen. Förhållanden låta emellertid tänka sig, då det kan vara godt att äga ett skrifvet ord att rådfråga. En ung flicka t. ex., uppfostrad i ett hem på landet — godt och bildadt, men utan hvad man egentligen betecknar med umgänge — befinner sig genom sitt giftermål försatt i en ny och främmande värld, där hon, till följd af sin mans samhällsställning eller förmögenhetsvillkor, ser sig tvungen att »se folk», som det på hvardagsspråk heter. Måhända är ej heller hennes man så noga hemma i sällskapslifvets lagbok, och hon äger ingen äldre intim väninna att rådfråga. Vår önskan är, att hon och hennes gelikar i dessa rader må finna några stödjepunkter och dy-medels om möjligt förskonas från de förödmjukelser ett ovisst famlande efter det korrekta så ofta orsakar. Och må det vara oss medgifvet att en passant till henne öfverbringa ett af »Försiktighet, den kloka gumman» sifferadt råd, det att ej alltför brådstörtadt kasta sig in i societetslifvet,

utan blott småningom, steg för steg, allt under det hon med vaken blick lär och iakttager och förvärfvar säkerhet, inträda på denna mark. I motsatt fall skulle ej ens de mest detaljerade teoretiska förhållningsregler kunna rädda henne från att »göra bockar» — något som aldrig glöms och sällan förlätas. Tänka hvad man vill om stora världen, mild och öfverseende är hon ej.

För dem, som äro väl bevandrade i alla hithörande stycken, skrifva vi ej.

Och efter ofvanstående lilla inledning öfvergå vi nu att tala om

I.

Matsalen.

För att gifva en middag, fordras i första rummet en prydlig matsal. Huru en sådan anno domini 1896 bör vara inredd för att motsvara då rådande mod och smak, vilja vi nu så noggrant som möjligt söka redogöra för.

Salen hålles helst i renässans. Kring väggarna gå höga mörka ekpaneler, slutande i en rundt kring rummet löpande hylla; väggytorna mellan denna hylla och taket täckas af gobelänger — äkta eller imiterade* — af marketeriarbete eller gyllenläders-tapeter, eller ock målas de i vertikala fält med blommor, t. ex. tulpaner, i krukor (se hertig Karls sängkammare på Gripsholms slott); varmt, djupt rödbrunfärgade eller mossgröna väggar äro äfven, så vidt vi kunna förstå, ganska stilenliga och kunna af flere skäl förordas. Taket bör utgöras af eller imitera bjälklag, golfvet vara inlagdt och bonadt samt eldstaden helst bestå af en öppen spis. Kulörta fönster med figurer i blyinfattning göra särdeles god effekt. De sättas på gångjärn och så att de kunna öppnas inåt. Dörrarna i mörk ek som panelerna.

En krona i vanlig kyrkstil, ehuru egentligen i regel barockstil, stämmer dock ganska bra, så mycket mer som på detta område denna stil tidigt gjorde sig gällande. Belysningen utgöres af vax-, nej — stearinljus. Den som vill kan i kronan låta inleda elektriskt ljus. Lampetter och stakar böra således ock vara senast i barock, hvilket äfven är lättast erhålla. Väggarne dekoreras, utom med nu nämnda lampetter, med sköldar och vapen, hvilka dekorationer göra sig bäst mot den enfärgade, släta bakgrunden. Ganska vanligt är att pryda väggarna med grupper af gammalt dyrbart porslin, sådant som i generationer gått i släkten och som af våra mormödrar för profana blickar svart-sjukt inlästes i skåp och skänkar för att en gång om året vid den stora nyårsmiddagen eller vid barnsöl och bröllop framtagas och presenteras i all sin ståt. Prydliga äro nog sådana porslinsbesättningar, men de hafva det felet, att de ofta verka kyligt, hvarför vi ej förorda dem. Att en del af nyss omordade väggbeklädnader ej tål någon som helst dekoration, förstås af sig själf.

På den kring salen löpande panelhyllan placeras dryckeshorn, dryckeskannor, tenn-stop, bägare och stänkor, bäst gamla, om man har sådana, annars eftergjorda. I denna branche ha vi en ganska storartad inhemsk industri, hvarpå man i Fr. A. Santesson's utställning i Stockholm kan se vackra prof och där ytterst smakfulla och stiltrogna

* Man vände sig i fråga om sådana till *Handarbetets Vänner*, Stockholm.

efterbildningar kunna erhållas. På hyllan ställas äfven, Mariebergsterriner, om man så hafva kan koppar och fat — fatet bakom, ej under koppen — m. m. d., men väl till märkandes ej tenn och porslin blandadt på samma sida.

För fönstren draperas kring mörka gardinstänger gamla svenska, helst skånska allmogeväfnader i varma djupa färger. Enfärgade gardiner af sammet eller boj, med eller utan handbroderade bårder, lämpa sig äfven bra. Som en smakfull sammansättning må nämnas senapsfärgade gardiner mot en mossgrön vägg. Klart blått, som stundom ses förekomma i krabbasår och dukagång, undviks sorgfälligt, såsom ej harmonierande med ekboaseringen. På tal härom tillåta vi oss i förbigående fästa uppmärksamhet på, att blått är en kall färg, som man vid möbleringen af sitt hem så litet som möjligt bör begagna. Dörrförhängen bannlysas ur matsalen — dels äro de till hindern vid gästernas in- och uttågande vid en större middag, dels för serveringen. Dörren till köksdepartementet bör vara så inrättad, att den ljudlöst öppnar sig utåt och inåt, och ej vara försedd med lås. Mer för trefnadens skull än stilenligt täckes golfvets midtparti af en flossamatta.

Och nu till själfva möblerna! Dessa utgöras af matbord, ett par serveringsbord och stolar samt, om man så vill, en ekkista för bordssilfret, hvilken kan inredas i likhet med de vanliga silfverskrinen med sämskskinnsklädda fack. Buffeten, ehuru en i sig själf både vacker och nyttig möbel, passar dock ej till den nu beskrifna matsalen, för så vidt den ej à la bonne heure är inbyggd i själfva väggen och korresponderar med ekpanelningen. I annat fall ersättes den af ett bredvid salen liggande serveringsrum, inredt med skåp och skänkar för silver, glas, porslin och duktyg. De prydnader, som bruka uppställas på buffeten, få då sin plats på panelhyllan. Matbordet, ett aflångt, fyrkantigt ekbord, skall kunna utdragas, — lösa bordsskifvor användas ej numera — och elektrisk ringledning, slutande i en knapp vid husmoderns plats, däri vara inledd. Stolarna spela en mycket viktig roll. De få ej vara höga, tunga och skrymmande, men ett hufvudvillkor är, att man skall sitta väl och bekvämt på dem. Vackert är att kläda dem med brunt skinn som fastnubbas med mässingsstift; men äfven oklädda ekstolar med träsisar användas. Det elegantaste, men också dyrbaraste är att kläda sitsar och ryggstöd med läderplastik, hvilket arbete, — läderplastik nämligen — emellertid lätt inläres och kan utföras af frun i huset själf, om hon n. b. hör till de mycket flitiga. (Ganska nöjsamt!)

Om vi nu till sist påminna om ett säkert väggur, hvars fodral är i stil med rummets inredning i öfrigt, tro vi oss ej hafva förbigått något till en tidsenlig matsal hörande.

Må nu emellertid ingen af det sagda draga den oriktiga slutsatsen, att den nu beskrifna matsalen vore den enda tillåtna eller den enda att anse som fullt *chic*. Det står naturligtvis en hvar fritt att själf välja, hvilken stil han behagar, blott den troget genomföres. Hvarför icke t. ex. en fornordisk gästabudssal med gamla sentenser kring väggarna, för att icke nämna en hel del fantastiska inredningar à la japonaise, à la mauresque etc.? Icke heller vilja vi tillråda någon, som har ett gammalt möblemang från en tid, då ännu ej detta tal om

olika stilar låtit höra sig, att göra sig af därmed. Dessa gamla möbler äro vänner till ens vanor, och ej utan saknad, ja måhända vantrefnad, skulle man se sig skild från dem. Och vare det långt från oss att vilja förleda ungt folk, hvars tillgångar äro strängt begränsade, att begå extravaganser, då de sätta bo! Ingen kan vara mer villig än den, som skrifer detta, att medgifva, att hemtrefnaden ingalunda är en produkt af ett praktfullt möblemang och en fullt genomförd stil. Vi hafva blott velat för dem, som hafva god råd och stå i beredskap att bilda ett nytt hem, framhålla, hvad vi skulle vilja kalla idealmatsalen. Det fula och stilslösa kan ofta blifva ganska dyrbart. Hvarför då ej hellre det prydliga och stilenliga? För öfrigt komma ju dessa uppsatser att handla om *gästabud*, hvadan man äger rätt antaga att de, som hafva råd att ställa till dylika, ock ha råd inreda åt sig en matsal, som — harmonierar med ostronen och tryffeln.

— *

Kvinnöden och kvinnobilder.

För Idun af *Birger Schöldström*.

Karin Du Rietz.

I flere svenska tidningar har nyligen setts en liten notis om »Lifgardisten som blef prostinna». Titeln är oriktig, ty prostinna hann »Lifgardisten» aldrig bli, ehuru väl utnämnd kyrkoherdefru. Den sällsamma historien rör fröken Karin Du Rietz, hvilken, »född på Sommenäs gods i Småland invid Sommens härliga stränder, genom romanläsning och kanske äfven genom oblid behandling af föräldrarna blef såsom förvildad», hvadan hon ryzade, tog, förklädd som karl, värfning vid Svea lifgarde, men upptäckte sitt rätta kön för konung Gustaf III, »som blef högst förvånad öfver att finna en så förtjusande kvinna bland sina lifgardister» samt skaffade henne en man bland sina hofpräster och gaf det unga paret Kongsbacka pastorat som hemgift.

Namnet väcker minnet af ett utdrag, jag en gång gjort ur en gammal kyrkobok från 1788. Nästan omedelbart på hvarandra följa dessa tre anteckningar:

Kyrkoherden i Kongsbacka och Hanhals församlingar mag. Erland Joh. Paulins k. maka fru Catharina Du Reits [sic!] död i Kongsbacka d. 31 juli i dess 22 års ålder.

Kyrkoherden i Kongsbacka och Hanhals, Kongl. Bibliothekarien, Magister Erland Johan Paulin, död i Kongsbacka d. 25 augusti i dess 28 års ålder.

Af kyrkoherden E. J. Paulins och dess jämväl afl. frus, född Du Rietz, efterlämnade dotter Eva Catharina död i Kongsbacka d. 7 oktober, 11 veckor gammal.

I några få rader historien om en kort jordisk lycka och en ännu kortare skilsmässa!

* * *

Slår man upp Adelsns Ättartaflor på släkten Du Rietz, finner man, att Carl Du Rietz till Sommenäs, löjtnant och k. lifdrabant samt död år 1801, med sin hustru, född friherrinna Cronhjelm, haft tolf barn, däribland: »Catharina, född $\frac{1}{4}$ 1766, gift med en Pastor Paulin». Intet vidare. Jag

kan emellertid om Paulin tillägga, att han vid ingåendet af sitt äktenskap och utnämning till kyrkoherde var fil. magister, e. o. hofpredikant samt bibliotekarie hos hertig Fredrik Adolf — hvaraf den tomma titeln af kongl. bibliotekarie.

Den på sin tid så beryktade förre ryttmästaren von Scheven, sorgligt känd från skalden Almqvists lefnadssaga, var å mödernet kusin med Karin Du Rietz, och af hans hand föreligger en egendomlig berättelse om hans fränkas egendomliga ungdomsäfventyr — originalmanuskriptet fanns i gamle boktryckar Bergs i Stockholm ägo; hvar det efter hans död hamnat, vet jag ej.

Uppsatsen har till titel: Ett något ur Gubbens Familie-Kladd, och lyder ordagrant:

År 1788 den 21:sta Januari försträcktes af min ädle, alltid vårdande fader [öfverstelöjtnant v. Scheven å Siggesta] de nödige rese- och bosättningsmedlen för Kongl. Hofpredikanten Paulins tillträde af sitt, med min moders å då-tiden nog ryktbara äldsta systerdotter, erhållna Kongsbacka Regal-Pastorat. Till Amazonlig bildning, kraft och mod, och temperamentets lif och snillets eld, förenande sitt köns behag, framblixtrar minnet af fröken Carin Du Rietz som en i yppigaste strålgans släcknande meteor, ett den lekande naturens fantasmagorispel af nog sällsamt könblandad syftning. Af romangift som af föräldrars hårdhet måhända lika förirrad, förlöpte hon deras på Smålands gräns af Somensjön vattnade gods, men blef i Stockholm af sina bröder ertappad, i Castenhof inhäktad och föräldrarna för lämpligare fängsel återförd. Dock snart från Somenäs så kallade tornkammare åter flydd, kastade hon sig herstädes, på Wermdön, under vår oldrige morfaders [frih. Jakob Cronhjelm å Söderhofva på Wermdön] och mina föräldrars milda beskydd. Under tiden af de sina återhemtad, men icke återvunnen, uteblef ej länge dess under karlförklädnad lyckade tredje escapad, illustrerad af anvärfning vid Kongl. Lifgardet, i hvars grofkornade kommismundur den intagande soldatfiguren ständigt ägde all sin qvinnolist af nöden för att ouppräkt afleda äfven sitt eget köns henne så frugtlöst bjudande vinkar. Redan tjänstgörande gardist, hade hon, svärjande fanan, ägt fintlighet undgå visitationsformelns våda. Men då hon af sin allt i låga tänkande fägring, med hvarje dag mera bemärkt, med hvarje dag fann sitt äfventyrs fortgång omöjligt, fångade hon, postande vaktkarl vid Drottningholms slott, ögonblicket af Konungens utgång, för att knäfallande yppa honom sitt namn och sitt kön. Af den alltid store Gustafs originela mildhet upphemtad, lugnad och genast till den intressantaste flicka förvandlad, anordnade henne monarken, jemte ungmötractamente hos Lovö pastor som pensionaire, en mera feminine uniform som brud-costume och en mera maskulin hofpredikant som man, med Kongsbacka pastorat som hemföljd. Hänförd af sin lycka, hastade den i sin fru förtjuste Paulin, att, blygsam mot sin Konungs redan flödande nåd, medels min faders berörde offerpenning tillträda sin nya — alltför snart frånträdda — bostad, der, netto anländ, den presterligt välsignade f. d. gardisten nedkom i barnsäng och dog; barnet — dog; den ytterligt sörjande mannen — dog; inom en och samma vecka var detta älskade hem försvunnet af jorden,

Tandläkare dr Geo. Forssmans Tandpulver, två slag, Tandpasta, Tandinktur
 nya föräparat för tandernas vård.
 handas å de flesta apotek i parfymfabrik och hos hrr
 Bendix, Josephson & C.O., 11 Regeringsgatan

börja med obehagligt öfverraskad, då Concetta omtalade missödet med beställningen, men då han såg närmare på målningen, teg han. Med sin skarpa kännareblick upptäckte han genast, att Concetta i och med detta arbete utvecklat sig till en fulländad konstnärinna. Han sade dock ingenting, ty han är, liksom alla sina kolleger, en mycket klok och beräknande man. Han anmärkte blott, att det möjligen skulle lyckas honom att afyttra äfven detta arbete, och just som Concetta lämnade butiken, ställde han taflan i fönstret.

Där hade den knappast stått en kvarts timme, då drottning Margherita, som vid denna tidpunkt uppehöll sig härstädes i flere veckors tid, fick se den, under det hon promenerade längs efter kolonnaderna. Hon stannade genast framför butikfönstret, öfverraskad af det natursanna i målningens kolorit; därjämte kände hon sig lifligt tilltalad af det lätta vemod, som trots den varma dagern omsväfvade taflan. Ack, äfven drottningens sinne var vid denna tid uppfyllt af sorg och oro! Hennes make, som är hennes allt, hade i Neapel varit utsatt för ett afskyvärdt attentat, och häftigt uppskakad häraf hade hon först dragit sig tillbaka till Monza; därifrån hade hon begifvit sig till det lugna Venedig, hvars tjuande melankoli alltid behagat henne. Hon gick nu in i butiken och köpte målningen och gaf tillika butikägaren i uppdrag att låta aptera den till solfjäder.

Därjämte bad hon att få veta namnet på målarinnan, och påföljande morgon lät hon kalla Concetta till sig.

Med sitt älskvärda och vänliga sätt lyc-

kades drottningen snart öfvervinna den unga flickans försagdhet och blyghet. Och då hon sedan uppmanade Concetta att redogöra för sina lefnadsförhållanden och sina konstnärliga sträfvanden, anförtrödde denna henne alla sina bekymmer. Och nu blef det för Concetta med ens slut på all nöd och allt själslidande.

»O, nej! O, nej!» utropade drottningen. Hon skulle icke behöfva lämna sitt sköna Venedig, och hon skulle icke gifta sig med någon annan än den hon älskade. Hon ville själf göra allt, för att hennes vackra talang måtte bli erkänd; redan nu beställde hon af henne fyra à fem solfjädrar med vyer af Venedig, och dem ämnade hon utdela som minnen bland sina väninnor i Rom.

Ni kan lätt tänka er Concettas glädje. Hon hastade hem, men hemkommen sjönk hon afsvimrad ned på golvet, och hennes moder måste bära henne till hennes bädd. Då jag en timme därefter kom på besök, låg hon fortfarande till sängs, men hon hade hämtat sig så pass mycket, att hon genast kunde berätta alltsammans för mig. — Jag ombestyrde sedan hennes bröllop och här, vid detta bord, afåts bröllopsmiddagen.

Nu har Concetta naturligtvis en stor, välrenommerad affär. Hennes man sköter med omtänksamhet och försiktighet den affärs-mässiga delen däraf, under det hon själf förestår det konstnärliga. I en stor atelier sysselsätter hon flere såväl äldre som yngre fruntimmer, och alla dessa äro upptagna med att efter hennes anvisningar och under hennes medverkan måla solfjädrar med vyer af Venedig. I hela Italien bär man nu med förkärlek venetianska solfjädrar å la

Concetta, och detta beror helt visst ej blott därpå, att drottning Margherita föredrager dessa solfjädrar framför alla andra.

En olägenhet,» slöt min värdinna, »åtföljer dock ägandet af dessa solfjädrar, och jag kan ej underlåta att varna er. Det är visst och säkert, att den som af Concetta köper en solfjäder för att taga den med sig som minne af Venedig, han känner alltid och allestädes längtan efter den förtrollade staden. Vågar ni nu,» tillade min värdinna leende, »tillhandla er en sådan?»

Jag beslöt att lämna varningen opåaktad och gjorde snart bekantskap med fru Concetta, en skön och ståtlig kvinna med ett vinnande, älskvärdt sätt och begåfvad med en så fin takt, att man nästan var frestad att tro, att hon var omedveten om sin egen tjuismakt.

Det gick så, som min värdinna sade. Ehuru redan lång tid förflutit, sedan jag hemkom till mitt nordliga fädernesland, har jag aldrig kunnat glömma mitt sköna Italien, och slår jag upp den solfjäder, jag köpte hos Concetta, då utropar jag ofrivilligt: *O, mia bella Venezia!*

Innehållsförteckning:

Hedda Andersson; Sveriges andra kvinnliga läkare af A. G. A. (Med porträtt). — »Missbrukad kvinnokraft»; ur *Ellen Keys* föredrag på Vetenskapsakademien den 17 dennes. — Efter den första balen. — I stillhet; skiss af A. L.-d. — Från Iduns läsekrets: Ett förslag att tänka på; af *Jeh.* »Blommor»; af *Charlotte Lindholm* — När man skall hålla gästbud; några praktiska vinklar för husmödrar af *Ellen Lergström*. 1: Matsalen. — Kvinnoöden och kvinnobilder; för Idun af *Birger Schöldström*: Karin du Rietz. — Ur notisboken. — Teater och musik. — Drottning Margheritas skyddsling; ur en målarinnas dagbok af *Ludvig Salomon*. (Forts. o. slut). — Tidsfördrif.

Sidsfördrif.

Redigeras af *Sophie Linge*.

Bidrag mottagas med tacksamhet.

Logogryf.

Jag är en filosof af äkta halt,
Beständigt böjd för djupa reflektioner.

Ändå, gu'nås, beskylles jag helt kallt
För ytlighet af tanklösa personer.
Jag på min blanka sköld bär som
dev's

Ett »känn dig själf!» Det vet ju hela världen;

Men ändå får jag höra den sottis,
Att jag ett redskap endast är åt flården.

Nå ja, jag vet att jag är illa tåld,
Ty sanning blott jag säga kan åt alla!

Och hvarje sanningshäröld, käck och båld,

Skall gifvetvis i mångas onåd falla.
Den mänskliga naturen är så svag —
Man endast komplimanger önskar höra.

Men smickre hvem som vill, ej smickrar jag,

Hur söta miner än man månne göra.
Jag alltid ansett som en hederssak
Att säga folk min mening rakt i synen;

Och därför just man talar på min bak

Och åt min uppgift rynkar ögonbrynen.

Dock: många kan jag rättvis hyllning ge,

Och de mig äfven i sin tur beundra.
Mitt värde måste ju enhvar väl se,

Såvidt han ej är skapad som en flundra! —

I många former trifs det sköna ju —
Liksom det fula — det får jag erfara.

Här nedan några typer finner du —
Jag tror de äro tydliga och klara.

Hvad öfver böljorna, de djupa blå,
Du i sitt stolta majestät ser glida;
Hvem du i skogens gröna djup kan få

Se lika stolt, konungslig framåt skrida;
Hvad nog i skogen fordom vandrat har,

Fast nu för tiden du med den ses vandra;

Hvad blott bevis på tarflig kvickhet var

Att göra af den ena eller andra;
Ett verb — det står just i imperativ;

Och tvänne verb -- i konjunktiv stå båda;

Ett ord som innebär långt mer än lif
För den som aldrig dagens ljus kan skåda;

Hvad saligare ju än taga är —
Det hoppas jag har gensvar i ditt hjärta!

Hur steken blef, trots kostnad och besvär,

Till herrns förtret och ungmors djupa smärta;

Hvad nog till slut de båda göra dock
Åt sorgen, som från köksregionen stannar;

Hur den nu blifvit har, den gråa lock,
Som gumman ännu så prudentligt kanmar;

Hvad, såsom konst, dig tjusa skall med makt,

Om själ och känsla lifva skönt det samma —

Men såsom konstgrepp ses det med förakt,

Ty vilda lidelser därunder flamma;
Om du kanhända nu för öfnings skull
Tog tvänne toner, kunde det ej skada! —

Schack-gåta.

b'om	ter	träd	ligt	stund	na	vis	tar
ta	in	mor	fruk	sa	vän	e	räc
re	få	tä	ma	lön	ka	mog	du
ne	löf	ti	blad	sitt	blom	dra	mot
u	dan	i	ma	sam	dig	om	dra
verk	al	nan	än	och	tä	lat	an
in	mor	men	den	vän	sig	an	ligt
hos	bla	la	blom	nu	veck	ta	ut

Pirfel.

Jag vet nog, hvad du spetsar på,
mitt gull,
Att sätta som en damm för all min svada.

L-a.

Apoköp.

1—6) Musik, men ej galopp.
1—5) För barnen då? — Nej stopp.
1—4) Ruin, fast fiffad opp.
1—3) Hvad är väl grodans hopp?
1—2) Hvad unna vi vår kropp?
Pirfel.

Lösningar.

Logogryfen: Manuskrift; kant, minut, nu, krut, ask, asp, stia, ram, rita, Krim, sura,

kria, kran, is, piskan, snut, pruta, skri, man, mun, prat, pust, par, mask, pank, rips, prima, skum, krita, punkt.

Charaden: Trolöfvad.

Geografiska namngåtan: Serbien — Belgrad. 1) Biarrits, 2) Elbe, 3) Labrador, 4) Godthåb, 5) Rawi, 6) Algarve, 7) Dublin.

Triangelaritmogryfen: 1) Maria, 2) avis, 3) rim, 4) is, 5) a.

Ordförvandlingsgåtan: Elias Sehlstedt — ebenholts, lavin, Innsbruck, Abednego, sillsa lad, signora, elegant, hästfluga, Lidner, Sultelma, tusensköna, elgko, diamant, Ti bern.

Tabula magican:

2	3	5	9	11
4	10	4	3	9
11	5	7	4	3
12	8	4	5	1
1	4	10	9	6

HULTMANS Cacao & Chocolad

rekommanderas som den bästa och vitsordas på det varmaste af professorerna hrr Joh. Lang, Seved Ribbing, Nils O:son Gadde, C. J. Ask samt doktor Olof Moberg.